

ליאת נטוביץ-קושיצקי

במלכודת הייצוג הנשי

הציפייה לראות יותר נשים בכתבי העת מובנת, אבל אסור לה לדחוק את המציאות

שינוי מסוים לאורך ארבע שנות עבודתי כסגנית עורך של כתב העת שאתם אווזים בידכם. בהתחלה הייתי אופטימית וגם חשתי תחושת שליחות קטנה: עם קצת תשומת לב ודאי שניתן יהיה לאזן מגדרית את שורות הכותבים. אך כעבור זמן, כאשר גיליון אחר גיליון (ואף סדנה אחר סדנה ואירוע אחר אירוע) קיבלנו טענות תוקפניות ואוטומטיות אודות מיעוט (או היעדר) נשים, גרעין קטן של כעס התעורר בי. האם אנחנו באמת אחראים למציאות הזו? מה בעצם רוצות המלינות?

צריך לשים את הדברים על השולחן: נשים כותבות פחות בנושאי מדיניות ציבורית והגות. זו המציאות כיום. ישנו מאמץ למצוא כותבות; הוא לא מניב תוצאות מספקות. האם מאמץ נוסף הוא אכן התשובה? ומה המחיר שלו? איך מרגישה, למשל, אישה שפונים אליה במיוחד גם בגלל שהיא אישה? ועד כמה ניתן להיות באמת מחויבים לרמה ולמקצועיות כששיקולים מגדריים הופכים מרכזיים כל כך?

אגב, בניגוד ל'תלם', רוב המאמרים שמתפרסמים ב'השילוח' אינם יוזמת המערכת – אלא יוזמת הכותבות (המעטות) והכותבים (הרבים). וחלק נכבד מהמאמרים שמוצעים לנו נדחים על ידינו, כי אינם מתאימים. מה מצופה שנעשה בשם האיזון המגדרי? שנקבל הצעות פחות טובות כיוון שמדובר בנשים?

בהודעת דוא"ל של כתב העת השמאלי 'תלם', לכבוד יום האישה, הלינה טל ויינטראוב, אחת מצמד העורכים הראשיים, על כך שהם אינם מצליחים להגיע לחמישים אחוז כותבות בגיליונותיהם. היא מתארת את מאחורי הקלעים, אחרי שנבחרו הנושאים שיש לעסוק בהם; כיצד הם מחפשים קודם כול חוקרות וכותבות; כיצד הם "מחפשים". אפילו מחפשים הרבה, אבל בסופו של דבר ההיצע מגביל אותם. "אם יש לנו שתי ברירות, תמיד נעדיף כותבת. אנחנו מחפשים הרבה. אבל לא מספיק. כי עובדה – אין לנו חמישים אחוז". הם לא רק מחפשים, טוענת ויינטראוב, הם "מתעקשים". אפילו מתעקשים הרבה". אבל גם כאן, מבחן התוצאה גורם לוויינטראוב לטעון שזה כנראה לא מספיק. "עובדה – אין לנו חמישים אחוז".

התיאור הזה – של המאמץ, החיפוש, האפליה המתקנת הכמעט מובנית – מוכר לי מאוד, כשותפה במערכת 'השילוח'.

אבל אני מציעה לוויינטראוב, וגם לעצמי, לבחון אם באמת נכון להכות על חטא. הדבקות באותו 'מבחן תוצאה' שאין בלתו, וההתעקשות לקרוא את המציאות כנובעת כולה מ'הסללות' ו'הדרות', מכניסות את ויינטראוב למלכודת שממנה אין מוצא בלי סחרור של רגשות אשמה ועבודה סיוזיפית חסרת תכלית.

אקדים ואומר כי מחשבותיי בנושא עברו

לא לגמרי מודעת), שתוצאתה שונים צריכות להתאמץ יותר כדי לקבל תפקידים מסוימים, ולעיתים מדובר בהסללה תרבותית כמעט אינטואיטיבית, המעודדת נשים לבחור במקצועות נוחים יותר לגידול ילדים ושאפתניים פחות מבחינת הקריירה.

אך האם טענה זו עדיין נכונה? קשה לדעת. ה'הוכחה' לקיומה של אפליה והסללה נעשית לרוב באמצעות מבחן התוצאה, התלוי בפרשנות. האם העובדה ששנים כותבות פחות מאמרים מלמדת בהכרח על הסללה ואפליה? אולי היא מלמדת על הבדלים בין גברים לנשים במסלולים שהם עצמם בוחרים – בתחומי העניין, בשאיפות המקצועיות, בנכונות להיחשף?

כשם ש'מבחן התוצאה' של שכר נמוך יותר ב-30% לנשים הוא מטעה, שכן הוא מתעלם לחלוטין מהבחירות הלגיטימיות ששנים עושות – הן ביחס להיקף המשרה, הן בבחירת המקצוע, הן ביחס לתנאי העבודה החשובים להן – כך גם ההנחה שבחברה לא מדירה תהיה זהות בין מספר הגברים הכותבים למספר הנשים הכותבות בכל תחום-עניין שהוא היא הנחה תמוהה ופטרונית מאוד כלפי בחירות של נשים.

אפליה לא קיימת אצלנו (וגם לא ב'תלם'); הסללה – אם היא קיימת בחברה – לא תוכל להיות מתוקנת על ידינו.

אינני יודעת למה, סטטיסטית, נשים פחות מעוניינות כיום מגברים לכתוב מאמרי עיון והגות חוץ-אקדמיים. אבל לא ברור לי למה לראות בזה 'דיכוי', ולא ברור לי למה בהכרח זה דבר רע. אכן, בעיניי, כתיבה וניסוח רעיונות הם עניין חשוב ורציני; אחרת לא הייתי עוסקת בכך. אבל אני מכירה בכך שזהו

בכל זאת, למרות הכעס, העניין הציק לי. כשקיבלנו מאמר של אישה שמחתי באופן מיוחד (כמו שאר חברי המערכת), גם אם לא היה בו שום דבר "מגוון" מבחינת הנושא או העמדה, וגם אם לא היה הכי מוצלח בגיליון. השתדלתי לכתוב יותר בעצמי, מפני שאני אישה, כדי לתת עוד קצת נקודות למאזן האימה. וגם ניסיתי להתאמץ יותר. חשבתי היטב מי מבין מכרתיי יכולה לכתוב בעבורנו, והתייעצתי איתן כדי לקבל המלצות על כותבות אחרות.

לפני שלוש שנים, כשהופקדתי על עריכת הגיליון המיוחד על השמרנות, חשבתי שהפעם נעשה את זה כמו שצריך: בגיליון הזה אנחנו יזמנו את רוב המאמרים ופנינו אקטיבית לכותבים. יכולנו אפוא להכין מראש רשימה מסודרת של נשים וגברים, והנחתי שכן נוכל להגיע למצב מאוזן למדי. טעיתי. הרשימה של הגברים הייתה מראש ארוכה יותר – אבל גם בתוך הרשימה הזאת, שיעור ההיענות של הגברים היה גדול יותר. היו בגיליון כותבות, אבל הרבה פחות מחמישים אחוז.

נותרתי עם תחושה חמוצה. האם זה באמת נכון לחתור לחמישים אחוז ייצוג? מדוע בעצם זה כל כך חשוב?

על מסלילים ומסלולים

בשורש הציפייה לחמישים אחוז כותבות עומד הצורך לתקן עוולות של אפליה והסללה שנעשות במודע או שלא במודע. במשך אלפי שנים נשים דוכאו באופן מערכת; דיכוי כזה אינו נעלם באחת כאשר נוצר שוויון בחוק. ההנחה היא ששרידי הדיכוי הזה קיימים גם כיום: לעיתים מדובר באפליה של ממש (גם אם

פובליציסטית. יש מחיר לשחרור דעות שנויות במחלוקת לאוויר העולם. מדי פעם, כשאני חוטאת בכתיבה, אני תוהה לעצמי ממושכות אם העומס הרגשי הכרוך בכך שווה את זה. בכל פעם שאני מפרסמת מאמר, רשימת ביקורת, או אפילו פוסט שחשוב לי, אני מוצאת את עצמי דרוכה. אולי טעיתי. אולי הגזמת. צריך לפתח עור עבה כדי לעמוד באור הזרקורים ולומר את האמת שלך. ולא לכולם זה מתאים. וזה בסדר. יש דרכים רבות להגשים את עצמנו בעולם; יש דרכים רבות להשפיע. הדבר האחרון שהייתי רוצה לעשות הוא להפעיל על מישהי, בשם תיאוריה יפה על צדק ושוויון, לחץ מוגזם או מניפולציה רגשית לכתוב – ולמעשה לגרום לה לעמוד בסיטואציה שאינה מתאימה לה ויכולה להזיק לה אחר כך. לא בשם "תיקון עולם" ולא בשם הרחבת מעגל הקוראים שלנו.

*

נשים וגברים מוזמנים לשלוח לנו הצעות למאמרים בנושאי מדיניות ציבורית, הגות פילוסופית-פוליטית ותרבות ישראלית. זה חשוב, זה מספק, זה בתשלום נאה, ואנחנו כאן כדי להעניק מעטפת תומכת ומקצועית.

רק ממד אחד של המציאות. האם העשייה של פסיכולוגית שהשקיעה את כל חייה המקצועיים בטיפול אישי ומעמיק בכמה עשרות אנשים חשובה פחות? האם מי שמשקיעה את מיטב זמנה הפנוי במשפחה "מבזבזת" את זמנה? האם היכולת "להרים את הראש" ולנסות לנסח מדיניות חדשה או חזון ארוך טווח חשובה יותר מהיכולת "להתרכז בהווה" ולנסות לשפר את הסביבה הקרובה שלנו?

*

ועדיין, אני בעד להמשיך להתאמץ להביא יותר כותבות. אך מסיבות אחרות לגמרי. הגיוון המגדרי של הכותבים אכן מספק לפעמים פרספקטיבה נשית שונה וגיוון ענייני. נוסף על כך, הרחבת מעגל הכותבות עשויה להרחיב גם את קהל הקוראים – והקוראות שלנו. ולבסוף, אכן, לפעמים הדומיננטיות הגברית נובעת מדינמיקה חברתית שצריך להיות ערים לה ולאזן אותה.

אבל לא, אין צורך בחמישים אחוז דווקא. הסיבות שמנתי מחייבות תשומת לב ומאמץ מסוימים, בעיקר מכיוון שהדבר כדאי לנו. הם אינם מחייבים הצבת רף נוקשה המושתת על תיאוריה לא מבוססת. ראוי לכבד את הנשים, ו"להרשות" להן להחליט במה הן רוצות להשקיע מאמץ.

נקודה אחרונה לסיום. יש מחיר לכתובה